LIBRIS | We know books

Dante Alighieri

PURGATORIUL

Versiune în
limba română,
note și prefață de
Geo Vasile

Ilustrații de
Mihai Criste

EIKON
București, 2022

LIBRIS | We know books

Cuprins

Cântul *I* 9
Cântul *II* 16
Cântul *III* 24
Cântul *IV* 32
Cântul *V* 40
Cântul *VI* 48
Cântul *VII* 57
Cântul *VIII* 66
Cântul *IX* 74
Cântul *X* 83
Cântul *XI* 91
Cântul *XII* 100
Cântul *XIII* 108
Cântul *XIV* 116
Cântul *XV* 125
Cântul *XVI* 133
Cântul *XVII* 141
Cântul *XVIII* 149
Cântul *XIX* 157
Cântul *XX* 165
Cântul *XXI* 174
Cântul *XXII* 181
Cântul *XXIII* 190
Cântul *XXIV* 197
Cântul *XXV* 206
Cântul *XXVI* 214
Cântul *XXVII* 223
Cântul *XXVIII* 231
Cântul *XXIX* 241
Cântul *XXX* 250
Cântul *XXXI* 258
Cântul *XXXII* 266
Cântul *XXXIII* 274

LIBRIS | We know books

Cântul I

Preludiu și invocație. Dante și Virgiliu ajung pe ostrovul unde se află muntele Purgatoriului, păzit de Cato din Utica. Acesta le îngăduie să continue drumul numai după ce Virgiliu îl purifică pe Dante încingându-l cu „trestia umilinței".

Când se-mbunară apele spre-a porni la drum,
ridică pânzele al minții mele velier
ce lasă-n urma lui o mare – foc și scrum –;

de-acum am să tot cânt a doua-mpărăție
unde se primenește duhul omenesc
și-ajunge vrednic să se-nalțe în tărie.

Aicea deci să-nvie răposata poezie,
O, voi preasfinte muze, căci eu vă aținn calea;
aici va să se-audă Calliope cu dulcea-i armonie

îmbrățișându-mi cântul cu - acel sunet
al cărui crud *vibrato* pe bietele rivale le-a durut
încât nicio nădejde de-a scăpa n-au mai avut.

Culoarea cea suavă de levantin safir
ce se-arăta pe bolta cerului de primăvară
neprihănită până-n zarea zării de april,

LIBRIS We know books

mi-a desfătat din nou privirea de îndată
ce m-am văzut din văgăuna morților afară
ce mă făcuseră să lăcrimez și să mă doară.

Planeta cea frumoasă ce-ndeamnă la iubire
făcea să râdă răsăritul pe tot cuprinsul său,
învăluind și Peștii, soți întru dăruire.

Eu m-am întors spre dreapta și am luat aminte
la Polul celălalt unde văzut-am împătrit o stea,
nicicând văzută de om, ci doar de Adam și Eva.

Părea că însuși cerul e bucuros de-a lor sclipire:
vai ție, loc nepriincios din Miază-Noapte,
că dat nu-ți e să poți să le privești cu-uimire.

Atunci când trebuit-a să renunț să le contemplu,
și mi-am întors privirea spre polul dimpotrivă,
pe unde Carul Mare o luase și nu se mai văzu,

zării în preajmă un moșneag ce singur se afla,
vrednic de-nchinăciune doar văzându-l,
așa cum orice fiu dator e părintele a-și venera.

Împodobit de-o barbă lungă ninsă de fire albe
asemeni coamei părului bogat din care
pe piept i se lăsau lungi două șuvițe-n voie.

Iar razele acelor patru stele sacre
atât de tare chipu-i în lumină-l înveleau
de parcă însuși Soarele din el se arăta:

LIBRIS We know books

„Voi cine sunteți, ce-n contra râului cel sumbru
scăpat-ați din eterna închisoare?
Avut-ați călăuze? Și cine v-a luminat drumul

ca să ieșiți din noaptea cea cețoasă
ce valea Iadului o face și mai fioroasă?
Oare sunt legile Abisului atât de lesne abolite,

ori poate-n cer s-a luat o nouă hotărâre,
ca voi ce-ați fost niște ființe osândite,
la peșterile mele să puteți ajunge?"

Mentorul meu atunci mi-a poruncit,
fie prin semne, gesturi sau cuvinte
să-mi plec genunchii și privirile, smerite.

Pe urmă îi răspunse: „Nu am venit de voie;
din înalturi descins-a femeia preacelesta,
rugat fiind de ea, l-am însoțit pe-acesta.

Dar dacă voia ți-e să afli cât și ce-am dori,
despre al nostru rost adevărat pe ăst tărâm,
voința mea voinței tale nu se va împotrivi.

Acesta cea din urmă clipă încă o așteaptă:
smintit fiind se-apropiase atât de mult de ea,
că prea mult timp n-ar mai fi fost în viață.

Precum am spus, trimis am fost drept călăuză
spre-a-l mântui; și altă cale nu era decât
aceasta, pe care ne încumetarăm împreună.

LIBRIS We know books

I-am arătat întreaga lume ce a păcătuit;
și-acum am de gând acele duhuri să-i prezint
ce de-ntinare sub privegherea-ți vor să se dezbare.

Prea multe-ar fi de spus cum l-am purtat;
de sus descinde o putere care mă ajută
să-i îndrum pașii spre a te vedea și auzi.

Așa că-ntâmpină-l cum se cuvine, binevoitor,
el caută și vrea doar libertatea-atât de scumpă,
cum bine știe - acel ce pentru ea viața și-o curmă.

Mai ales tu ce pentru ea ușor ai îndurat
la Utica chiar moartea unde veșmântul ți-ai lăsat,
ce va să strălucească în Ziua de Apoi, în slavă.

Edictele eterne pentru noi nu-s abolite,
că el e viu și mie Minos nu are ce-mi mai face,
căci sunt din cercul unde ochii cei fără prihană

ai soației tale Marția ce-nvederat te roagă,
preasfinte suflet s-o crezi că-i tot a ta,
de dragul ei, prielnic să ne fii și să ne sprijini.

Ci lasă-ne să trecem prin ale tale șapte-mpărății;
și mulțumirea ție cuvenită, i-o voi duce ei,
de te-nvoiești să-ți spun pe nume-în lumea umbrei."

„S-o văd pe Marția atât de tare-am îndrăgit
pe când eram în lumea albă", spuse Cato,
„că orice dor al ei l-am dus la bun sfârșit.

LIBRIS We know books

Acum că dincolo de apa cea fatală locuiește
să mă înduplece mai mult nu poate
prin legea ce când am fost liber a primit pecete.

Dar dac-un înger de femeie ce-n cer sălășluiește,
la drum te-ndeamnă și te-aduce, cum tu spui,
fără vreun rost lauda ta mă preacinstește,

este de-ajuns că-n numele-i mă rogi. Mergi tot
înainte și-ai grijă c-acesta să se-ncingă cu-o
nuia de trestie și pune-l fața să-și-o spele,

astfel ca orice murdărie să se stingă,
căci nu se prea cuvine ca ochiu-i prins
de negura păcatelor din Iad să se arate

'naintea celui dintâi trimis ce stă în Paradis.
Acest ostrov, jur-împrejur, pe mal, adânc,
acolo jos unde talazul îl izbește

e năpădit de stufăriș căci mâlul îi prieste:
și nicio altă buruiană din care să răsară frunze
sau să prindă o tulpină tare nu poate-acolo

vieții, acela însă când e lovit nu se îndoaie.
Să nu vă-ntoarceți tot pe-aici la urmă,
o să v-arate soarele ce-acum răsare:

pe munte s-apucați pe un urcuș mult mai agale."
Zise și dispăru; iar eu m-am ridicat de jos,
fără să scot o vorbă, căci mare-mi fu uimirea,

LIBRIS We know books

și spre părintele-mi mi-am înălțat privirea.
El începu :„Ține-te drept pe ale mele urme,
o să ne-ntoarcem înapoi, fiindcă se lasă-n vale

aceste plaiuri până la malul apelor domoale."
Biruiau zorii-mpreună cu ora dimineții,
așa c-am presimțit din depărtare al mării vălurit.

Și cum mergeam noi doi pe plaiul cel pustiu
ca omul ce se-ntoarce pe calea rătăcită,
ni s-a părut că-naintăm zadarnic tot spre ea.

Și iată-ne ajunși acolo unde roua
sub soare se răsfață și lucește,
și dacă-adie vântul, de tot nu se topește,

își vârî mâinile în tufele de iarbă vie al meu maestru,
spre-a și le umple cu răcoare,
atunci și eu văzându-i aleasa dibăcie

spre el îmi întorsei fața-nlăcrimată:
căci îmi scosese cu totul la iveală
culoarea obrazului de furată de Infern.

În fine, ajunserăm pe țărmul cel pustiu al mării
ce nicicând n-a văzut plutind pe ape
vreun om în stare să se-ntoarcă înapoi.

Acolo mă încinse cu o nuia, cum ne-nvoisem,
dar vezi minune! trestia ce o rupsese,
umila plantă, aidoma se arătă printre surate

de-ndată, în locul de unde o smulsese.

LIBRIS We know books

Purgatoriul: închipuit ca o insulă solitară și muntoasă la antipodul Ierusalimului, în Emisfera Boreală, dincolo de tropice; la marginea de sus a muntelui se află Paradisul pământesc: la baza muntelui se află Antipurgatoriul (împărțit în trei platouri de coastă), apoi Purgatoriul propriu-zis (împărțit în șapte cercuri exterioare, unde sufletele celor morți se curăță de cele șapte păcate capitale); Calliope – muza poeziei epice; culoarea safirului simbolizează speranța; întunericul Infernului din care Dante și Virgiliu ies în zorii dimineții de Paști, 10 aprilie 1300; Venus sau Luceafărul dimineții - elipsa constelației Peștilor; la Polul opus, (adică în Antarctica), Poetului i se arată o constelație ce cuprinde patru stele simbolizând virtuțile cardinale: Prudența, Dreptatea, Tăria, Cumpătarea; Cato din Utica, vs. Cezar, apărătorul libertății politice și morale a Republicii Romane; Cato, ca paznic al Purgatoriului, crede că cei doi Poeți sunt damnați, scăpați din Infern; Dante, rătăcit în pădurea viciilor, riscând să-și piardă viața, o determină pe Beatrice (simbol al Rațiunii Divine) să-l implore pe Virgiliu, aflat în Limb, să-l călăuzească în Împărăția morților ce-și ispășesc păcatele; „fața-nlăcrimată": suferințele damnaților din Iad; trestia cu care se-ncinsese Poetul, așa cum îl sfătuise Cato, simbolizează umilința creștină.

LIBRIS | We know books

Cântul II

Aflați pe țărmul ostrovului, Dante și Virgiliu zăresc venind iute pe mare o corăbioară, la cârma căreia se află un Înger. Din ea coboară o ceată de duhuri, între care Dante îl recunoaște pe Casella; în acest timp, reapare și Cato, care îl mustră pe Casella pentru întârziere.

Soarele ajunsese de-acum la orizont,
al cărui cerc meridian pune capac
Ierusalimului cu punctul său cel mai înalt,

iar noaptea lui opusă în vreme ce se-nvârte,
ieșea din Gange cu constelația Balanței
ce-atunci când crește ochiului se-ascunde;

astfel c-obrajii albi ce se îmbujorau
acolo unde răsărea frumoasa Auroră
cu cât urca pe cer mai galbeni deveneau.

Ne-aflam încă pe-al mării litoral și stam
precum cel ce la drumu-i se gândește
ce-l are de parcurs-nainte de-a purcede.

Și iată-l ca și cum ar fi surprins de faptul zilei,
prin aburii cei deși Marte pâlpâie-n roșu,
mai jos spre-apus peste a mării mărginire,

LIBRIS We know books

astfel mi se-arătă, de-ar fi să o mai văd,
venind deasupra mării atât de iute o lumină,
că nicio pasăre-n zbor n-ar fi putut ajunge:

scăpând-o doar puțin din ochi, spre-a-l întreba
pe-al meu atoateștiutor maestru, am revăzut-o
și mai strălucită, cum nu s-a mai văzut pe lume.

Apoi, și dintr-o parte a ei, precum și din cealaltă,
mi-a apărut un ceva alb, și dedesubtu-i,
din când în când mijea o altă pată albă.

Învățătorul meu n-a scos măcar o vorbă,
până ce albul cel dintâi se dovedi a fi aripi;
atunci când s-a încredințat că-i lopătarul

mi-a strigat: „Îngenunchează iute, e semn bun,
e îngerul lui Dumnezeu; mâinile a rugă ține-ți,
mulți alți asemeni soli o să mai vezi de-acum.

Îl vezi că el ignoră orice mijloc omenesc,
căci nu are nevoie de vâsle ori de vele,
ci de aripi să zboare între țărmuri, hăt departe.

Vezi cum spre cer le ține îndreptate,
văzduhul prefirând cu penele-i perene
ce nu sunt schimbătoare, căci sunt nepieritoare"

Pe urmă, cum tot mai mult se-apropia de noi
divina pasăre, tot mai străluminată se ivea,
astfel că ochiu-mi de aproape n-o mai îndură,

LIBRIS We know books

și l-am plecat, ci iată că la mal ajunse
cu-o barcă sprintenă și precum aerul ușoară,
asfel că ea stătea deasupra apei cât era de mare.

Cerescul timonier-vâslaș se-afla la pupă:
făptura lui părea tiparul însuși al beatitudinii;
în luntre se aflau duhuri mai mult de-o sută.

„In exitu Israel de Aegipto"
cântau cu toții împreună într-un singur grai,
cu tot ceea ce-n psalmul acela mai scria.

Făcu asupra duhurilor semnul preasfintei cruci;
ele se azvârliră jos pe-al mării țărm atunci,
iar el plecă în grabă așa cum și venise.

Mulțimea debarcată se tot mira, părând
din partea locului a fi, în jurul ei se tot uita
precum cel ce descoperă noi lucruri.

Din toate părțile țâșneau razele soarelui
ce izgonise Capricornul din toarta cerului
cu ale lui fără de număr săgetătoare unde,

când cei abia veniți își ridicară ochii
spre noi, spunându-ne: „De cumva știți
calea spre munte, rugăm să ne-arătați."

La care Virgil răspunse: „Voi credeți
poate c-aste locuri ne sunt familiare, numai
că noi pelerini suntem, cum și voi sunteți.